

The background of the entire page is a light pink surface covered with various medical supplies. In the top left, there is a folded piece of white gauze. To its right is a clear plastic syringe with a pink plunger. Further right is a yellow adhesive bandage. In the top right corner, a silver thermometer is visible. A stethoscope with a silver chest piece and white tubing is draped across the right side. In the bottom right, there are several colorful pills (pink, blue, white) and a pair of blue-handled scissors. A white medical mask is partially visible in the bottom left. The title and subtitle are centered within a large, light-colored circular area that overlaps the background.

Kuluttajaliiton sote-katsaus

**– ajankohtaisia uutisia ja tuoreita
ratkaisukäytäntöjä sote-sektorilta**

3/2025

**KULUTTAJALIITTO
KONSUMENTFÖRBUNDET**

Kuluttajaliiton sote-katsaus 3/2025

Kuluttajaliiton koostama sote-katsaus esittelee tärkeimpiä ajankohtaisia uutisia sote-sektorilta. Katsauksesta löydät myös mielenkiintoisia oikeudellisia ratkaisuja sosiaali- ja terveydenhuollon kentältä.

Sote-katsaus ilmestyy neljä kertaa vuodessa ja se julkaistaan Kuluttajaliiton verkkosivuilla. Voit tilata katsauksen sähköpostiisi liittymällä postituslistalle: <https://bit.ly/sotekatsaus>. Katsaus on tuotettu osana hanketta, jota rahoittaa Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA).

Tässä katsauksessa:

- Valinnanvapauskokeilu on alkanut – tiedätkö, mitä se tarkoittaa?
- Optikko voi määrätä silmälasit entistä useammissa tapauksissa
- Huomasitko jo OmaKanta-sovelluksen?
- Mielenterveysbarometri 20 vuotta: Neljä viidestä tuntee jonkun, jolla on kokemusta mielenterveysongelmista
- Syyslomamatka tulossa? Muista selvittää lääkkeiden maahantuontia koskevat rajoitukset!
- Mielipide: Muistutukset ja vahinkoilmoitukset eivät auta potilasta akuutissa tilanteessa
- Kuluttajaliiton antamat sote-aiheiset lausunnot 1.7.–30.9.2025
- Oikeudellisia ratkaisuja sosiaali- ja terveydenhuollosta
- Kaikille avoin ja maksuton potilasoikeusneuvonta
- Tavataan webinaareissa!

Kuluttajaliitto ry

Ritarikatu 1 B, 00170 Helsinki | +358 9 454 2210 | info@kuluttajaliitto.fi | www.kuluttajaliitto.fi

Valinnanvapauskokeilu on alkanut – tiedätkö, mitä se tarkoittaa?

Syyskuun alussa 1.9.2025 alkoi terveydenhuollossa 65 vuotta täyttäneiden valinnanvapauskokeilu. Kokeilun aikana 65 vuotta täyttänyt voi käydä yksityisen yleislääkärin vastaanotolla tavallista edullisemmin kaksi kertaa vuodessa vuonna 2025 ja kolme kertaa vuodessa vuosina 2026 ja 2027. Maksettavaksi tulee käyntimaksu 28,20 euroa sekä lisämaksu tehdyistä tutkimuksista.

Millä tahansa yksityislääkärillä ei voi kokeilun puitteissa käydä, vaan kokeilun hinnat ovat voimassa, jos lääkäri tai lääkäriasema on liittynyt mukaan valinnanvapauskokeiluun. Kokeilun onnistuminen riippuukin siitä, kuinka laajasti palveluntarjoajat liittyvät siihen mukaan. Tämä on huomattu monilla paikkakunnilla, joilla kokeiluun liittyneitä lääkäreitä ei ole. Tilanne voi hyvinkin muuttua, kunhan kokeilu on käynnistynyt suurimmissa kaupungeissa, joten kannattaa pysyä kuulolla, vaikka ajanvarausmahdollisuus vaikuttaisi tällä hetkellä omalla paikkakunnalla heikolta.

Lue lisää ja tarkista mukana olevat tahot Kelan sivuilta:

<https://www.kela.fi/kaynnit-yksityisella-yleislaakarilla-65-vuotta-tayttaneille>

Lue lisää kokeilusta Kuluttajaliiton sivuilta:

<https://www.kuluttajaliitto.fi/materiaalit/tietoisku-65-vuotta-tayttaneiden-valinnanvapauskokeilu/>

Optikko voi määrätä silmälasit entistä useammissa tapauksissa

Osana meneillään olevan sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölainsäädännön uudistusta on elokuun alussa astunut voimaan optikkoja koskeva muutos, jonka myötä optikot voivat määrätä silmälasia aiempaa laajemmin.

Aiemmin optikon oikeutta määrätä silmälasit on rajattu terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun asetuksen (564/1994) 16 §:ssä. Optikko ei ole saanut määrätä itsenäisesti silmälasia alle 8-vuotiaalle lapselle, silmämunaan kohdistuneen silmäleikkauksen jälkeen, henkilölle, jolla on silmänsairaus tai henkilölle, jonka näön tarkkuutta ei saada silmälasilla normaaliksi. Nyt kyseinen säännös on kumottu, joten jatkossa silmälasia voi saada optikon määräämänä myös näissä tilanteissa.

Kuluttajan ja potilaan kannalta muutos merkitsee sitä, että silmälääkärikäynti on tarpeen aiempaa harvemmin, jos kyse on silmälasien hankinnasta. Lääkärinä optikko ei kuitenkaan korvaa, vaan jos optikon koulutus tai ammattitaito ei riitä, tämän on ohjattava asiakasta hakeutumaan silmälääkärin vastaanotolle.

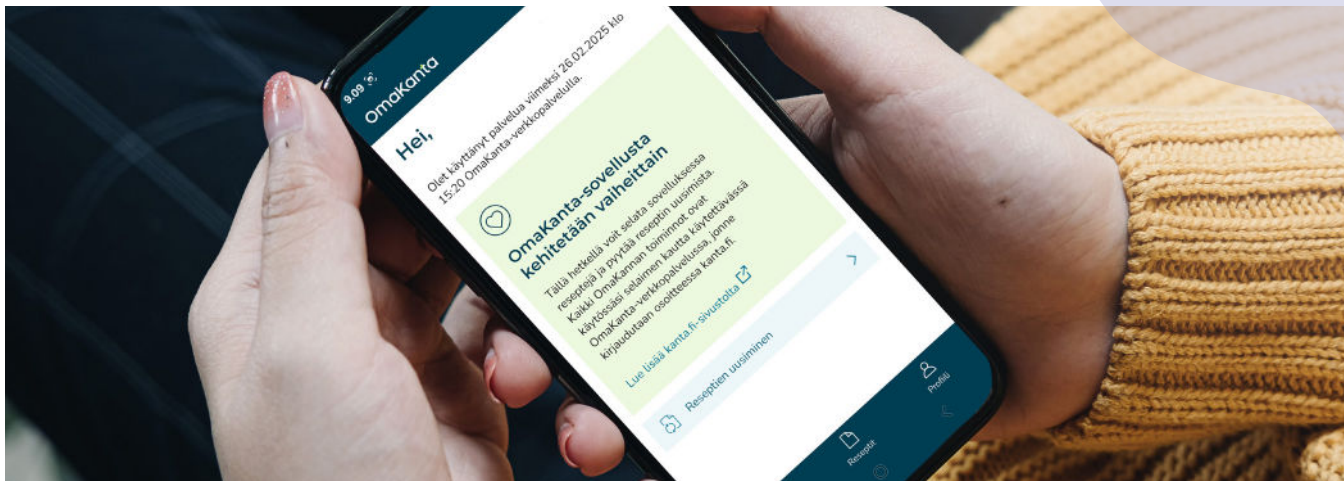
Kuluttajaliitto on antanut lakimuutoksen valmisteluvaiheessa lausunnon, jossa nostamme esiin muutoksen säästövaikutukset potilaan ja terveydenhuollon talouteen mutta myös muutoksen vaikutukset potilasturvallisuuteen. Lakimuutosta on esitelty myös valtioneuvoston sivuilla.

Lue Kuluttajaliiton lausunto: <https://www.kuluttajaliitto.fi/2025/06/06/kirjallinen-lausunto-luonnokses-ta-valtioneuvoston-asetukseksi-terveydenhuollon-ammattihenkilöistä-annetun-asetuksen-16-%C2%A7n-ku-moamisesta/>

Lue lisää valtioneuvoston sivuilta:

<https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/optikoiden-ammattinharjoittamista-rajoittavat-saannokset-kumotaan>

Huomasitko jo OmaKanta-sovelluksen?

OmaKannasta on julkaistu mobiilisovellus, jossa voi tällä hetkellä katsella ja uusia reseptejä sekä tilata ilmoituksia uusista tai uusituista resepteistä. Sovellukseen on tulossa myöhemmin lisää ominaisuuksia, kuten käyntikirjaukset ja laboratoriotutkimusten tulokset sekä mahdollisuus tilata ilmoitukset uusista kirjauksista ja tuloksista. OmaKanta-sovelluksen voit ladata mobiililaitteellesi AppStoresta tai Google Playsta.

Lue lisää aiheesta Kanta.fi-sivustolta: <https://www.kanta.fi/omakanta-sovellus>

Mielenterveysbarometri 20 vuotta: Neljä viidestä tuntee jonkun, jolla on kokemusta mielenterveysongelmista

Mielenterveyden keskusliiton julkaisema Mielenterveysbarometri on jo 20 vuoden ajan kartoittanut ihmisten kokemuksia mielenterveyden häiriöistä, niiden aiheuttamasta stigmasta, mielenterveyspalveluista ja uusimpana mielenterveysjärjestöistä. Vuoden 2025 barometriin vastasi 2049 18–84-vuotiasta suomalaista (pois lukien Ahvenanmaa).

Vastaajista 14 %:lla oli omakohtaista kokemusta mielenterveysongelmista ja valtaosa vastaajista tunsi jonkun, jolla on kokemusta mielenterveysongelmista. Vastaajista 21 % ei tuntenut ketään, jolla olisi mielenterveysongelmia. Näin ollen mielenterveysongelmat koskettavat suoraan tai välillisesti neljää viidestä kyselyyn vastanneesta.

Mielenterveysbarometriin vastanneista 43 % pitää mielenterveysjärjestöjen julkista rahoitusta erittäin tärkeänä ja 45 % melko tai jonkin verran tärkeänä. 82 % pitää mielenterveysjärjestön toimintaan osallistumista sopivana mielenterveysongelmien hoitamiseen. 74 % pitää tärkeänä, että mielenterveysongelmiin on saatavilla järjestöjen tukea.

Lähteet:

- Mielenterveyden keskusliiton tiedote 27.8.2025: <https://mtkl.fi/mielenterveysbarometri-2025-19-miljoonaa-suomalaista-pitaa-mielenterveysjarjestojen-julkista-rahoitusta-erittain-tarkeana/>
- Mielenterveysbarometri: <https://mtkl.fi/tieto-ja-tutkimus/mielenterveysbarometri/>
- Mielle ry:n uutinen 27.8.2025: <https://www.miellery.fi/mielenterveysbarometri-2025/>

Syyslomamatka tulossa? Muista selvittää lääk- keiden maahantuontia koskevat rajoitukset!

Matkalle lähtiessä on hyvä miettiä, onko kohdemaassa rajoituksia lääkkeiden maahantuontia koskien. Maiden välillä on eroa siinä, mitä lääkkeitä maahan saa tuoda ja kuinka paljon. Myös lääkkeiden tuomisessa ulkomailta Suomeen on rajoituksia. Tarkempia tietoja saat esimerkiksi Kelan, Fimean ja Tullin nettisivuilta.

Muista ainakin nämä:

- Yleensä voit ottaa mukaan tarvitsemasi resepti- ja itsehoitolääkkeet.
- Joskus edellytetään tuontilupaa tai viranomaisen antamaa todistusta.
- Ota mukaan reseptit englanniksi jäljennettyinä.
- Lääkkeet kannattaa kuljettaa alkuperäispakkauksessa ja käsimatkatavaroissa.
- Selvitä lisää esimerkiksi kohdemaan suurlähetystöstä.

Lue lisää:

EU-terveydenhoito.fi: Lääkkeiden vienti ulkomaille:

<https://www.eu-terveydenhoito.fi/laakkeet/laakkeiden-vienti-ulkomaille/>

Kela: Lääkkeet ja matkustaminen: <https://www.kela.fi/laakkeet-ja-matkustaminen>

Fimea: Mitä lääkkeitä saan ottaa mukaan matkalle?:

https://fimea.fi/kansalaisen_laaketieto/mita-laakkeita-saan-ottaa-mukaan-matkalle-

Tulli.fi: Lääkkeiden tuonti matkalta: <https://tulli.fi/rajoitukset/laakkeet/tuonti-matkalta>

Fimea: Lääkkeiden tuonti ulkomailta Suomeen: https://fimea.fi/vaestolle/matkailijan_laakkeet

Mielipide: Muistutukset ja vahinkoilmoitukset eivät auta potilasta akuutissa tilanteessa

Kuluttajaliiton juristi Ella Ylikarhun mielipidekirjoitus mielenterveyspalveluiden riittämättömyydestä julkaistiin Helsingin Sanomissa 28.8.2025. Kirjoituksessa peräänkuulutetaan yhteiskunnallista keskustelua psykiatrisen hoidon riittävydestä, sillä kyse on jokaiselle kuuluvista perusoikeuksista.

Kuluttajaliitto kohtaa neuvontatyössään toistuvasti tilanteita, joissa mielenterveyspalvelut eivät ole olleet tavalla tai toisella riittäviä. Potilasta ohjataan tekemään esimerkiksi muistutus tai potilasvahinkoilmoitus, vaikka todellisuudessa potilas tarvitsisi riittävää hoitoa.

Lue mielipidekirjoitus kokonaisuudessaan Helsingin Sanomien sivuilta:

<https://www.hs.fi/mielipide/art-2000011447518.html>

Kuluttajaliiton antamat sote-aiheiset lausunnot 1.7.–30.9.2025

- 24.7. Kirjallinen lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle sairausvakuutuslain 4 luvun muuttamisesta.
- 24.7. Kirjallinen lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle omaishoidon tuesta annetun lain ja perhehoitolain muuttamisesta.
- 31.7. Kirjallinen lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta.
- 14.8. Kirjallinen lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.
- 18.8. Kirjallinen lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle apteekkitalouden uudistusta ja lääkesäästöjen toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi.
- 25.9. Kirjallinen lausunto luonnoksesta sosiaali- ja terveysministeriön asetukseksi lääkkeen määräämisestä annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen 10 §:n muuttamisesta.
- 29.9. Kirjallinen lausunto luonnoksesta sosiaali- ja terveysministeriön asetukseksi hedelmöityshoidoista annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen muuttamisesta.

Kaikki Kuluttajaliiton lausunnot: <https://www.kuluttajaliitto.fi/ajankohtaista/?3897474937=8>

Oikeudellisia ratkaisuja sosiaali- ja terveydenhuollosta

Näille sivuille on koottu mielenkiintoisia oikeudellisia ratkaisuja sosiaali- ja terveydenhuollon kentältä. Ratkaisut ovat julkisia.

Vakavia puutteita kaksoisdiagnoosipotilaan ja hänen omaistensa palvelujen järjestämisessä

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen (AOA) ratkaisussa kantelijana oli omainen, joka arvosteli hyvinvointialueen menettelyä asiakkaan kohtelussa ja päihdepalvelujen toteuttamisessa. Asiakas kärsi masennuksesta ja päihdesairaudesta, joten apulaisoikeusasiamies katsoi, että tällä oli ollut erityisiä vaikeuksia hakea ja saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveysten palveluja. Erityisen tuen tarve oli kuitenkin tunnistettu vasta, kun asiakas oli jäänyt asunnottomaksi.

AOA totesi ratkaisussaan, että viranomaisilla on velvollisuus huolehtia oikeanlaisista menettelyistä ja välttämättömän huolenpidon toteutumisesta erityisen hyvin silloin, kun henkilö itse ei pysty sitä tekemään. Ratkaisussa todettiin myös, että lääkäri ei saa kotiuttaa sairaalassa olevaa potilasta, jos lääkärin tiedossa on, että potilaalla ei ole turvallisia olosuhteita mihin palata. Kielto pätee siinäkin tapauksessa, että potilaan hoidon tarve ei muutoin edellyttäisi enää sairaalahoitoa.

AOA saattoi käsityksensä hyvinvointialueen tietoon ja kiinnitti hyvinvointialueen huomion siihen, että virheellinen menettely ei toistu.

EOAK/3561/2024, 11.6.2025

Potilastiedon poistaminen

Tietosuojavaltuutetun toimistoon yhteyttä ottanut henkilö oli pyytänyt muun ohella terveydenhuollon palvelunantajaa poistamaan tietystä potilasasiakirjastaan tietyn lauseen. Henkilö piti lausetta irrallisena ja merkityksettömänä hoidon kannalta ja koki sen voivan vaikuttaa mahdollisesti kielteisesti hoitoon pääsyyn jatkossa. Terveydenhuollon palvelunantaja ei ollut suostunut pyyntöön, vaan oli katsonut, että merkintä oli vastannut terveydenhuollon ammattihenkilön silloista käsitystä ja ollut tarpeellinen.

Apulaistietosuojavaltuutetun arvioitavaksi tuli, oliko poistettavaksi pyydetty potilastieto tarpeellinen. Ratkaisussa sovellettiin yleistä tietosuojasetusta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annettua lakia (703/2023, asiakastietolaki). Lisäksi ratkaisussa arvioitiin, tulisiko tietosuojavaltuutetun toimiston määrätä terveydenhuollon palvelunantajaa noudattamaan esitettyä poistamispyyntöä yleisen tietosuojasetuksen 58 artiklan 2 kohdan c alakohdan nojalla.

Apulaistietosuoja-valtuutettu hylkäsi vaatimuksen potilastiedon poistamisesta. Jotta potilastietoja voisi poistaa, niiden tulisi olla potilastietojen käyttötarkoituksen kannalta tarpeettomia. Potilastiedon käyttötarkoitus eli syy, miksi potilastietoja käytetään, on turvata potilaan hoidon järjestäminen, suunnittelu, toteuttaminen, seuranta ja valvonta. Jotta tieto voitaisiin poistaa potilastiedoista, tiedon olisi oltava jo merkinnän laatimishetkellä tarpeeton terveydenhuollon ammattihenkilölle palvelutapahtuman yhteydessä syntyneen käsityksen mukaan. Tieto ei muutu tarpeettomaksi, vaikka potilaan terveydentila muuttuisi.

Apulaistietosuoja-valtuutettu esitti kuitenkin, että henkilö voisi halutessaan hakea nk. omaa täydennystä potilasasiakirjoihin. Pyyntö tulisi tehdä suoraan terveydenhuollon palvelunantajalle, jonka tulisi arvioida täydentämisen tosiasiallinen tarve.

TSV/2627/2024, 27.1.2025

”Jotta tieto voitaisiin poistaa potilastiedoista, tiedon olisi oltava jo merkinnän laatimishetkellä tarpeeton terveydenhuollon ammattihenkilölle palvelutapahtuman yhteydessä syntyneen käsityksen mukaan.”

Asiakasmaksut: kuljetuspalvelun omavastuu

Helsingin hallinto-oikeuden ratkaisussa oli kyse Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen aluevaltuuston päätöksestä, joka koski kuljetuspalvelun omavastuuosuuksien eli asiakasmaksujen määrää. Sipoolaisten osalta määrätty omavastuu ylitti HSL:n maksut kuntarajat ylittäviltä matkoilta.

Hallinto-oikeus totesi, että hyvinvointialue voi periä kuljetuspalveluasiakkaalta enintään julkista liikennettä vastaavan maksun, koska Sipoon alueella oli julkista liikennettä. Hallinto-oikeus viittasi perusteluissaan asiakasmaksulain 7 §:ään.

Hallinto-oikeus piti aluevaltuuston päätöstä lainvastaisena ja kumosi päätöksen siltä osin kuin se koski vaikeavammaiselle kuntarajat ylittäviin asiointi- ja virkistysmatkoihin myönnettävän kuljetuspalvelun omavastuusuutta.

Helsingin HAO 2.9.2025 5314/2025

Kaikille avoin ja maksuton potilasoikeusneuvonta

Puh. 09 454 22 150*

Avoinna maanantaisin klo 9–11 ja klo 13–15

Kuluttajaliitto tarjoaa neuvontaa potilaiden ja sosiaalipalveluiden asiakkaiden oikeuksista ja asemasta.

Lisää tietoa Kuluttajaliiton neuvunnoista:
<https://kuluttajaliitto.fi/neuvonta>

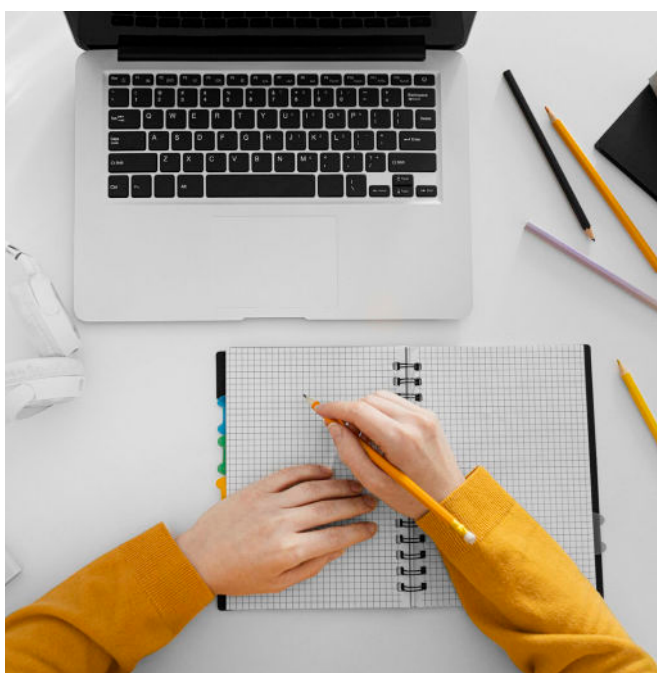

Neuvontaa antaa Kuluttajaliiton juristi Ella Ylikarhu.

“Voinko hakea asiakasmaksun alentamista?”

“Mitä voin tehdä, jos hoitokäynnillä tapahtuu virhe?”

*) Soittamisen ja jonotuksen hinta 09-numeroihin määräytyy soittajan oman liittymäsopimuksen perusteella. Tarkista hinta operaattoriltasi.

Tavataan webinaareissa!

Järjestämme syksyn mittaan useita soteaiheisia webinaareja. Tänä syksynä on jo puhuttu kiireelliseen ja kiireettömään hoitoon pääsystä, yhdenvertaisuudesta terveyspalveluissa sekä hyvästä hoidosta.

Syyskuun viimeisenä päivänä puhumme **perhehoidosta**, minkä jälkeen luvassa on ainakin webinaari **potilaan omaisille** ja paljon muuta – pysythän siis kuulolla!

Päivittyvästä tapahtumakalenteristamme näet tulevat webinaarit:

<https://www.kuluttajaliitto.fi/webinaarit>